

Dragi bralci

V imenu uredniškega odbora bi se vam rad opravičil, saj Glasnik v 24-letnem izhajanju še nikoli ni imel take zamude kakor letos. Pred vami je četrta številka za leto 1984, ko bi morali že zdavnaj imeti v rokah prvo letošnje številko. Če smo prejšnja leta navajali v opravičilo težko denarno situacijo, to letos ne gre več. Res je, da smo v prvi polovici lanskega leta še težko dihali zaradi pomanjkanja in nerednega dotoka denarja, ter ste zato tudi prvo številko za leto 1984 prejeli šele maja. Kasneje so se denarne zadeve uredile in ni bilo dvoma, da bo Glasnik pod streho v tekočem koledarskem letu. Tokrat ste nas pustili na cedilu bralci in sodelavci, saj se je Glasnik znašel brez prispevkov, kot urednik pa nisem imel več volje za animacijsko delo, saj se mi je bitka zdela že vnaprej izgubljena. To mi je potrdilo tudi delo za zadnji številki. Sreča je, da je v uredništvu veliko ljudi, ki gledajo na perspektivo Glasnika veliko bolj optimistično in prinašajo tudi vedno nove in sveže ideje. Zato sem prepričan, da bomo z novim letnikom stopili tudi v novo obdobje etnološkega periodičnega tiska in da bodo zamude, prazne uredniške mape ipd. le neprijeten spomin, a nikoli več praksa. Še več. Prepričan sem, da s 4. številko Glasnika zaključujemo tudi neko monotono vsebinsko in oblikovno obdobje in da bo prihodnji Glasnik že drugačen — tak, kakršnega si ga vsi želimo. V uredniškem odboru (in ne samo v njem) se zavedamo, da Glasnik potrebujemo in kakšen naj bo, zato bomo napeli vse moči, da bo spet živ in naš, da bo resnični povezovalac interesov naših članov in bralcev. V jubilejnem letu (Glasnik stopa v 25. leto svojega izhajanja) nam bo vse to še posebej pred očmi.

Štirindvajseti letnik zaključujemo z objavo ankete, ki smo jo v začetku tega leta poslali vsem članom in prijateljem našega društva. Anketa je zgovorna kljub slabemu odzivu članov.

Urednik

VELIKA GLASNIKOVA ANKETA

Pregled in ocena 10-letnega dela SED

Leto 1985 je leto obletnic SED, zato je uredništvo Glasnika sklenilo, da skupaj z vami oceni in prekomentira desetletno društveno dejavnost. Ne gre za formalistično anketo, ampak za pretres važnejših dogodkov v teh letih, ki vam jih skušamo skupaj z vprašanji približati v našem dopisu. Upamo, da so vam pomembnejši dogodki zadnjih let še toliko blizu, da boste lahko odgovorili na naša vprašanja in nam kot član SED ali sopotnik pomagal oceniti prehojeno pot. Vaši odgovori pa bodo tudi smernice IO SED za delo v prihodnosti. Prav zato upamo, da boste vsi odgovorili na vprašalnik, saj le z vašimi mnenji in pripombami lahko zboljšamo pot do skupnih ciljev.

Na prvi pogled je vprašanj precej, vendar so nekatera združena v smiselne celote, ki smo jih razvrstili ob dogodkih, za katere mislimo, da so v tem desetletju pomembno določali društveno naravnost. Morda vam ne bo mogoče odgovoriti na vsa vprašanja, ker vam je kak problem bolj oddaljen ali manj zanimiv. Zato pa se boste lahko podrobneje ustavili ob vprašanih in problemih, ki ste jih spremljali in so vam bližji (nekdo bo npr. govoril več o paralelah, nekdo več o drugih posvetovanjih in problemih itn.). Z vašimi odgovori boste dokrili tudi tiste osebne sugestije in mnenja, ki smo jih do zdaj mogoče

prezrli ali pa niste imeli priložnosti, da jih poveste, pa bi jih radi. Storite to sedaj! Veselimo se vaših odgovorov in se vam najlepše zahvaljujemo za sodelovanje.

Uredništvo Glasnika

I.

Oktober 1985 bo poteklo deset let od ustanovnega občnega zbora Slovenskega etnološkega društva, ki je nastalo namesto dotedanjega Etnološkega društva Jugoslavije — podružnice za Slovenijo in Slovenskega etnografskega društva. Čeprav ni verjetno danes nikogar med nami, ki bi obžaloval, da smo pred desetimi leti ustanovili enotno društvo (ali morda pa ?), so bila nekatera naša strokovna razhajanja večkrat označena kot spopad med etnološkimi in folklorističnimi strokovnimi koncepti, ki se razlikujejo. Svoj vrhunec so omenjena razhajanja dosegla leta 1977 ob osnutku SMERNIC ETNOLOŠKEGA RAZISKOVALNEGA DELA. Ob nakazanem izhodišču so priostrene razprave nekateri razumeli kot spopad za prevlado med etnologi in folkloristi. Nekateri, ki ostrejših razprav verjetno niso prenesli, so se takrat umaknili iz društvenega življenja. Bili so tudi poskusi generacijske razlage razhajanj v društvu. Strokovna razhajanja so se pokazala tudi v Brežicah. Ostrejša razhajanja so se spet pojavila leta 1980 na posvetovanju ETNOLOGIJA—SLAVISTIKA. Ko smo s pripravami 1. kongresa jugoslovanskih etnologov in folkloristov oktobra 1983 v Rogaški Slatini ponudili naš model etnološko-folkloristične enotnosti tudi kolegom iz drugih delov Jugoslavije, nismo bili posebno uspešni. Ker smo v nemirnejših letih zdržali v enotnem društvu, je danes v tem pogledu na Slovenskem idilični mir. Nekdanjih četrtkovih sestankov na Wolfovi 8, včasih izredno burnih, ni več. Brežiško posvetovanje o etnologiji in sodobni slovenski družbi je ostalo neponovljeno. Nekdanjih razburljivih "panelnih" razprav v nekdanji intenziteti že nekaj let ni več. Skupno delo, kakršnemu smo bili priča v okviru neformalne raziskovalne skupnosti slovenskih etnologov pri oblikovanju vprašalnic za topografijo, je v nekdanjem obsegu zamrlo. Zato vas sprašujemo:

1. Kje so po vašem mnenju razlogi za tak preobrat? Je to mir, ki si ga res želimo? Je to slučaj ali pa ima mrtvilo svoje vzroke morda v napakah (polemičnost, napačno vodenje društva, prepotentno načrtovanje)?
2. Zakaj ste se vi odtegnili od večjih društvenih sestankov in posvetovanj?
3. Ali so bila omenjena "burna leta" boljše podlaga za napredek stroke, ali pa so jo celo zavirala? V čem?
4. V kakšni obliki bi se dalo oživiti društveno delo, posvetovanja, razprave? Je to sploh potrebno?
5. So društveni sestanki danes še potrebni? V kakšni obliki? Bi jih veljalo obnoviti?
6. Katere oblike društvenega dela, ki so bile nekoč uveljavljene, si še želite? Na katere oblike pa je društvo morda pozabilo, pa se vam zdijo nujne in si jih želite? Česa pa si ne želite več?
7. Sodelujete morda v še kakšnem društvu, organizaciji ali pa morda delate v drugi vedi oz. stroki, zato imate še druge poglede na delo SED in vas v primerjavi s "svojim" društvom marsikaj v SED moti ali pa vidite nekatere stvari nedodelane. Katere?

II.

Posvetovanje o zgodovinskih vzporednicah slovenske in hrvaške etnologije smo priredili prvič leta 1981 v Ormožu in izdali tudi zbornik s tega posvetovanja. Hrvaški etnologi so priredili 2. posvet leta 1982 v Varaždinu. Decembra pa je bilo 3. posvetovanje v Portorožu. Vzporednice so bile tokrat posvečene etnološki problematiki Istre. Medtem, ko smo na prvih dveh posvetovanjih obravnavali vzporednice v zgodovinskem razvojnem toku,

smo v Portorožu z obravnavo slovenskega in hrvaškega dela Istre prešli na primerjalne preglede razvojnih procesov v načinu življenja in ljudski kulturi območij ob slovensko-hrvaški narodnostni meji. Ker kaže, da se bo to delo nadaljevalo, bi bilo dobro pretresti skušnje iz Portoroža, saj je bila že tam izrečena pripomba, da bi bilo treba vzporednice zasnovati povsem na novo.

8. Ste tudi vi takega mnenja? Kaj naj bi vzporednice med slovensko in hrvaško etnologijo sploh dale? So bile pravilno zasnovane ali premalo pripravljene?
9. Se vam zdi, da so vzporednice podvig v delu SED ali so "zgrešena investicija"? Zakaj?
10. Če bi naj paralele ostale, kako bi se jih dalo izboljšati in dopolniti? Kaj bi bilo po vašem mnenju nepogrešljivo pri bodočem načrtovanju vzporednic?
11. So tovrstna posvetovanja sploh potrebna?

III.

Za razpravama o RAZMERJU MED ETNOLOGIJO IN ARHITEKTURO (1979) in ETNOLOGIJO IN SLAVISTIKO (1980) smo novembra 1984 v Mariboru pretresali vprašanja, ki se nanašajo na RAZMERJE MED ETNOLOGIJO IN ZGODOVINO. Vnaprej razmnoženi prispevki so omogočili v okviru treh plenarnih zasedanj podrobno razpravo o teoretičnih vidikih razmerja med etnologijo in zgodovino, o medsebojnem dopolnjevanju obeh ved pri preučevanju razdobja NOB in o sodelovanju etnologije, zgodovinske in drugih zgodovinskih ved na področju t. i. kulturno-zgodovinske problematike.

12. Kaj so dosedanje razprave o razmerju med etnologijo in drugimi vedami dale? Kaj je po vašem mnenju ostalo, npr. v Mariboru, nedorečeno?
13. V čem (in v kakšni obliki) vidite smoter interdisciplinarnih posvetovanj? Kateri problemi na teh posvetovanjih niso bili nakazani, a bi po vašem mnenju morali biti?
14. Kaže s tovrstnimi razpravami nadaljevati ali bi jih bilo bolje opustiti ali pa spremeniti? Kako?
15. Ste v teh posvetovanjih dovolj čutili izdelanost etnološke stroke in možnost etnologije, da se v take razprave vključuje? Ste imeli občutek, da gre za ploden pogovor dveh enakovrednih strok ali pa je šlo le za monologe dveh ved, oz. za uveljavljanje posameznih metodologij?

IV.

Nekdanje živahne razprave v naši stroki so v zadnjem času v določeni meri začele nadomeščati pripombe na račun etnoloških strokovnih pogledov in dela, ki jih izražajo tudi zastopniki drugih — sorodnih ved. Vse pripombe nam niti niso poznane, ker so ponavadi povedane tam in takrat, ko etnologi niso navzoči. Z nimi pa smo se seznanili prek poročil v dnevnem tisku. Kljub naši izredni odprtosti (za interdisciplinarno delo in pogovore) postajamo predmet kritike, ne da bi se lahko vedno vključili v razpravo.

16. Ker so kritične pripombe na račun etnologije večkrat načelnega značaja in se nanašajo na etnološko srednjo v celoti, vas sprašujemo, kako ob tem pojavu ravnati? Ali sprejeti izziv in v kakšni obliki?
17. Katera kritična mnenja o etnološki stroki izražena v zadnjem času, so se vam še zlasti zdela potrebna odgovora? Se vam zdi, da so etnologi in stroka nasproh zadovoljivo in zadostno odgovarjali na pripombe? Ali pa preveč?
18. V čem pa se mogoče strinjate s pripombami in kritiki drugih strok (sociologije, umetnostne zgodovine, kulturne zgodovine itn.) na račun etnologije? Zakaj?
19. Kako naj po vašem mnenju sploh poteka znanstven pogovor (polemika?) med različnimi vedami, da bo ploden? Je potrebno za katero koli interdisciplinarno

posvetovanje izoblikovati bolj ali manj skupno podlago?

V.

Svoji desetletnici se bliža tudi Glasnik SED v svoji prenovljeni podobi, ki mu jo je uspelo ohraniti do danes. Glasnik se je v teh letih tudi spopolnjeval. Poleg vsebinskih premikov (vsi niso bili uresničeni) je dobil tudi angleško prilogo, ki je, po informacijah, odličen posrednik slovenske etnologije v svetu. Po prvih, tudi negativnih odmevih na Glasnik nismo več zasledili, kako so člani SED zadovoljni s svojim glasilom. Zato bi bilo ob njegovi desetletnici prav, če bi povedali, kako nam je Glasnik všeč, kako premostiti težave pri izhajanju itn.

Pred petimi leti je zaživela še Knjižnica Glasnika, v kateri je do danes izšlo 12 zvezkov.

20. Kako na splošno gledate na "novi" Glasnik? Kaj ste v teh desetih letih v njem pogrešali, česa je bilo morda preveč?
21. Kaj bi kazalo pri Glasniku izboljšati? Kako in s čim bi se dalo spopolniti angleško prilogo?
22. Se vam zdi, da je Glasnik v teh letih upravičil svojo vlogo, ali menite, da je nepotreben? Zakaj?
23. Če v Glasniku od leta 1975—1985 niste sodelovali s prispevki (ali pa le občasno), bi nas zanimalo, kaj vas je odvracalo od sodelovanja? Kdaj in pod kakšnimi pogoji bi si želeli objavljati svoje članke v Glasniku?
24. V čem vidite vlogo in pomen Glasnika? Ste s sedanjim konceptom zadovoljni ali ne?
25. Kaj bi rekli k izdajam Knjižnice Glasnika? Kako gledate nanje, česa pogrešate? Ali Knjižnica dovolj pokriva celotno stroko?
26. Kako zagotoviti trajnejšo gmotno podporo izdajam Knjižnice Glasnika?

Odgovori na našo anketo

I.

Kakšno društvo si zasluži ob desetletnici?

Vladimir KNIFIC: To ni mir, ampak mrtvilo. Vzrok? Zakaj ni v društvu dana možnost predstavitve vseh pogledov na etnologijo, ampak samo tiste ki so "agresivnejše", t.j. bliže "politiki" IO SED (mišljeno personalno). Naj nas ne moti, če je pojem etnologije obarvan narodopisno, etnografsko, folkloristično... itd., važno je le DELO. Tega pa naj bi društvo predstavljalo svojim članom na skupnih sestankih, ki naj bi bili dopoldne. Popoldanski sestanki so zaradi voženj "provinciacem" nedosegljivi. Naj si izposodim izrek: Naj cveti sto cvetov! (Sadeže rodijo le nekateri).

Društvo naj bi dajalo osnovno spodbudo za predstavitve opravljenega dela, strokovna usmeritev pa je stvar posameznika. Zato ni potrebno potencirati enotnosti pogledov v etnologiji, delo po ustanovah je specifično, zato je neizogibno, da so stališča različna. Od tu dalje pa si poišče vsak svoj mir/mrtvilo.

Vsako vrenje je znak ustvarjalnosti, če pa to hoče postati zakonit utrip, ritem del in pogleda na stroko, potem se spreminja v teptanje. Potepati se lahko pustiš, še udobneje pa se je zadevi umakniti.

Skupni sestanki so zaželjeni. Nujno bi bilo potrebno predstaviti zadnje dosežke v stroki (Cevc, Kuret). Tako je moč osebno spoznanja in izkušnje posredovati širšemu, predvsem mlajšemu krogu etnologov. Vendar ne kot kalup, temveč enega izmed strokovnih, metodoloških pristopov. To je verjetno eden od glavnih ciljev društva (moje osebno mnenje). Nujno bi bilo potrebno predstaviti še letne programe institucij oz. vsakoletne rezultate dela. Vse seveda na prostovoljni osnovi!

Slovensko konservatorsko društvo — iskanje poti etnologije v neformalni skupini konservatorjev etnologov.

Nujna je primerjava programov, možnost dopolnjevanja, zbiranja podatkov, sodelovanje pri topografijah, slučajni podatki, ki bi jih lahko posredoval nosilcu raziskav ipd. Zaradi neinformiranosti se morda naloge podvajajo?

Slavko KREMENSEK: Nobenega dvoma ni, da Slovensko etnološko društvo ni sinteza vsega tistega, kar bi si želeli in tudi potrebovali. Če pa bi društvo, tudi takšno, kakršno je, nenadoma zgubili, bi pri priči videli, da je nepogrešljivo. Vsaka ponovna ločitev na sestavne dele, iz katerih je SED nastalo, se zdi popolna utopija in, grobo rečeno, neumnost. Če se je kdo zaradi fuzije pred deseti leti od SED distanciral, naj mirno ostane še naprej lepo zunaj. Se pravi, da je društvo, kakršno je, neogibno potrebno. Res pa bi potrebovali nekaj več aktivistov, nevezanih za vsako ceno na ustanove, v katerih delajo, aktivistov različne starostne dobe, nasprotnikov birokratizma, sektaštva in grupiranja po zaplotniških vidkih. Uveljavljenosti društva ne gre presojeti po posameznih individualistih in samoljubnejših. Prenehati bi veljalo tudi s kolobarjenjem vodstvenih funkcij, na primer od fakultete prek akademije do muzeja in nazaj. Ustanove, kjer kdo dela, bi nas morale malo zanimati. Poglavitna bi morala biti delavnost in program. Program pa bi moral biti dolgoročen in na drugi strani odprt za manjše sprotne akcije. Med oblikami dela, nekoč uveljavljenimi, ki bi jih nujno bilo treba obnoviti, so periodični sestanki, na katerih bi sproti pretresli vse pomembnejše strokovne rezultate. Zelo pomembna bi bila večja pritegnitev študentov v delo društva. Sicer pa bi moral biti med osrednjimi problemi društvenega življenja še nadalje etnološki strokovni tisk, posebej tisti del, ki ga izdaja SED: Glasnik in Knjižnica Glasnika SED.

Naško KRIŽNAR: Ker je anketa, na katero odgovarjam, zastavila spraševanje o takorekoč vseh možnih problemih delovanja SED v preteklosti in sedanjosti, sem se odločil, da odgovorim na vse iztočnice hkrati, ne da bi se spuščal v podrobnosti, ki bi lahko zakrivale pogled na celoto. Morda je prav kratek razmislek o globalni problematiki potrebnejši kakor pa ukvarjanje z operativnimi podrobnostmi, ki se bodo v vsakem primeru razrešile, če bo globalni položaj SED saniran.

SED je zame predvsem strokovno društvo in ne pogrešam nobenih oblik "množičnega" udejstvovanja, niti v smislu družbene komponente, niti v smislu množičnih projektov. Drugo pa je seveda možnost inavguracije novih idej in njihovega preverjanja v ožjih interesnih skupinah, tovarišijah, ki jih (lahko) omogoča društveno življenje. Morda je to stalliče posledica moje ožje usmeritve v zadnjih letih — vizualne etnologije. Na tem področju sem že od začetka osamljen in mi je zato tudi SED, takšno kakršno je, v dovolj veliko oporo pri iniciaciji strokovnih inovacij.

Predstavljam si, da se vse nove ideje praviloma širijo v obliki spirale iz jedra (posameznika), kjer so se spočele, navzven v vedno širše okolje po določeni hierarhiji. SED je samo ena od transmisij za širjenje strokovne etnološke misli. Številni slovenski etnologi se te možnosti sploh ne poslužujejo, kar je lahko razlog za zaskrbljenost, pa ne zaskrbljenost za te posameznike, ampak zaskrbljenost nad nezadostnostjo, nerazvitostjo društvenega organizma, da bi omogočil uresničevanje najširše pahljače interesov. Funkcioniranje SED poteka po naslednji hierarhiji:

- posameznik (član SED)
- strokovni odbor
- izvršni odbor
- občni zbor
- slovenska in jugoslovanska etnološka srednja z institucijami slovenski narod
- planetarni prostor.

Gotovo je, da prihaja v funkcioniranju društva do interferenc in do selekcije idej, od katerih se nekatere s pomočjo društvene hierarhije dvignejo na višjo raven, druge pa ostanejo v zasnovi. Mehanizem društva mora

tudi nekako preprečevati, da se društvo ne privatizira, oz. da se nekatere ideje ne privilegirajo. Odsotnost vere, da bo razvoj stroke demantiral na silo vrinjene ideje in povzdignil v prvi fazi krivico ali pomotoma nepriznane, je povzročila, da številni slovenski etnologi danes pasivno spremljajo življenje SED ali pa so za društvo mrtvi. (Ali ne s tem tudi za slovensko etnologijo??)

Če že govorimo o izboljšanju delovanja SED, bi rekel naslednje.

Naloga društvenega organizma v funkciji transmisije, je vključiti v delovanje društva čimveč močnih generatorjev idej in omogočiti širjenje teh idej skozi društveno hierarhijo ter jih po možnosti lansirati v čim širši prostor. Vloga društva vidim v službi teh idej, v službi članstva SED. Močan društveni instrument za opravljanje te službe je Glasnik SED.

Iz zgodovine slovenske etnologije, vključno z najnovejšo, je poznano, da nismo lansirali veliko idej v širši prostor, nikdar čez rob stroke, v nacionalni ali planetarni prostor. Če pa so nekatere krožile v širšem prostoru, jih nismo lansirali etnologi, ampak v razvodeneli obliki naši epigoni, čemur je zelo naklonjena folklorizacija slovenskega naroda v zadnjem času. Iz tega sledi, da je boj za uveljavitev etnoloških idej izven polja stroke hkrati boj za zdravje slovenskega naroda, ne proti folkloristiki, ampak proti folklorizaciji tesnobne in zatohle slovenske domačije.

Koliko možnosti pa ima društvena sfera, da vpliva na razvoj ugodnih družbeno političnih okoliščin, oziroma koliko možnosti ima SED kot sestavni del sodobne slovenske družbe, da se uveljavi na področju širšega družbenega interesa?

Trenutna dolgoročna politika usmerjanja Slovencev stran od intelektualnega ustvarjanja v službi multinacionalkam ne dopušča veliko upanja, da bi SED lahko v kratkem bistveno izboljšalo svoje delovanje v opisani smeri. Nasprotno, lahko se zgodi, da bo vedno več odločnih prostostrelcev zapuščalo vrste društva in si poskušalo druge transmisije, ali pa da bo pod vplivom širše družbene klime nastajalo vedno več etnoloških polizdelkov po okusu Trefaltove publike.

Menim, da je gornja ocena položaja lahko popolnoma zgrešena, poučna pa ostane dialektična odvisnost, ki jo odgovor sugerira, to je odvisnost zdravja SED od zdravja sodobne slovenske družbe.

Ingrid SLAVEC: Zdi se mi, da ob nezadovoljstvu z delovanjem SED, ki je bilo izrečeno in ga je bilo občutiti predvsem na nekaj zadnjih občinskih zborih, pa tudi ob siceršnji mlačnosti in mrtvili, ki ju omenja urednik Glasnika, pozabljamo, da društvo ni nikakršna imaginarna tvorba, na katero bi lahko zvrčali krivdo za domnevne razmere. Kakor da bi po načelu, da je kovačeva kobila vedno bosa, pozabili ali prezrli, da so društvo njegovi člani. Člani pa so zato, da bi v njegovih okvirih skupno razmišljali o strokovnih problemih, saj je SED strokovno društvo.

V društvu so bile v zadnjem desetletju spočete in uresničene številne plodne zamisli in spodbude, ki so kljub včasih malce nestrpnim, vendar konstruktivnim disputom, vendarle bile v interesu večine slovenskih etnologov. Društveni prostor je bil (in je), vsaj sama sem prepričana o tem, dovolj odprt za raznovrstno dejavnost in pobude, ki jih je ožje društveno vodstvo sprejemalo in uresničilo v obliki različnih posvetovanj in drugih akcij. Seveda pa ni moglo in ne more speljati tistega, kar ni izoblikovano kot predlog ali problem. Poleg tega ni mogoče "zahtevati", da bo vedno samo izvršilni odbor in že poznani glasnejši člani vrecel zamisli in načrtoval in hkrati še "izvajalci". Po drugi strani delovanje nobene skupnosti nikoli ni nepretrgano vzpenjajoča se krivulja, temveč pozna boljše, uspešnejše in mirnejše obdobja. Delovanje društva, kakor se kaže navzven, vedno bolj ali manj verno zrcali interese članov in njegovo notranje življenje. Če je njegova živahnost samo idealna zamisel ali predstava brez konkretnih spodbud, želja ali celo potreb,

so temelji trhli. Sama sem prepričana, da v našem primeru to ni res, vendar me molk in tožbe strokovno in človeško vznemirjajo. Vedeti torej moramo, da društvo ne bo znova vzcvetelo samo od sebe ali od velikih pričakovanj, da se bo kaj zgodilo.

Vodstvu društva predlagam, da na osnovi interesov članov oz. njihovih pobud oživi "tradicionalno preskušene", pa žal zamrle oblike sledenja aktualnemu strokovnemu dogajanju (pogovori ob izdih knjig, zaključnih raziskavah, poročanje o strokovnih obiskih, potovanjih, posvetih doma in na tujem...). Za širši krog bi bile zanimive predstavitve dela posamičnih strokovnih komisij oz. muzejskih, varstvenih, "medijskih", znanstvenoraziskovalnih problemov na poglobljenejši strokovni ravni, vse pripravljene po potrebi in za tiste, ki jih to zanima.

V okviru komisije za znanstvenoraziskovalno delo predlagam zbor delovne skupine za izpeljavo dolgoletne zamisli — izdelave temeljnih etnoloških priročnikov v slovarski in enciklopedični obliki. Ta naloga je sicer del raziskovalnega dela na Oddelku za etnologijo FF, vendar po obsegu presega strokovne moči na oddelku, hkrati pa je pomembna za slovensko etnologijo v celoti.

To bo pa naš novi (pri)pravnik naredil!

Marko TERSEGLAV: Ko smo sredi 70. let snovali enotno društvo, med nami najbrž ni bilo zanikovalca tega dolgo pričakanega dejanja, saj smo vsi čutili, da potrebujemo društvo kot skupno interesno področje vseh etnologov, folkloristov in drugih. Nastajale so vizije o večjih, nerazdrobljenih akcijah, o okolju, kjer bodo uresničene tiste pobude in želje, ki so bile v institucionalnih okvirih neizvedljive. Društvo je s svojo zunanjo-organizacijsko dorečenostjo in z notranjo akcijsko-aktivistično usmerjenostjo uresničevalo želje članov. Tudi strokovni izzivi in zagnanost posameznikov so bili enkratni, kar so dokazovali društveni (četrtkovi) sestanki, pa volja po spremembah dela, pa skupne akcije (vprašalnice), posvetovanja (Brežice itn.), kakor tudi enotnejši nastopi etnologov v javnosti.

Zadnji čas pa je slika precej spremenjena. IO SED se trudi, da bi delo v večjem zamahu teklo naprej, a ni več začetnega članskega entuziazma. Redki sestanki so vedno slabše obiskani, akcij in posvetovanj se udeležujejo le še najbolj zagreti, društvo kot interesno področje pa izgublja pomen. In zakaj je IO ostal tako rekoč sam, zakaj le sam predlaga akcije, ki jih potem skoraj sam

izpelje? Zdi se mi, da je bil IO v začetku le usklajevalec pobud, ki so prihajale iz "baze", po sili razmer pa mora biti danes pobudnik, s tem pa tudi "vsiljevalec" programa in dela. Zato se v društvu razvija vedno večji formalizem, upada pa široka "frontna" osnova društva. Sam sem v času svojega predsednikovanja veliko razmišljal o društvenih problemih in po pogovorih z nekaterimi člani, sem dobil jasnejšo sliko za vzrok mrtvila v društvu:

1. Začetno navdušenje je pač zgubilo nekoliko sapa, kar je razumljivo.

2. IO je postal preveč "zakonodajalski", zanemaril je začetno demokratičnost, ko ni znal uskladiti več raznorodnih interesov.

3. Društvo je izgubilo značaj interesnega področja, postalo je formalistična skupnost: k temu so prispevali nekaj tudi člani sami, zaradi zasebnosti in neiniciativnosti.

4. Zapiranje v zasebnost in umik nekaterih delovnih članov pa gre iskati v včasih pregrobnih oz. prepirljivih razpravah, ki so ukinjale interesni in strokovni pluralizem, ki naj bi bil osnova društvenega dela.

Ob tem pa moram dodati še nekaj osebnih opažanj. Vedno sem menil, da mora v novem društvu priti do strokovne diferenciacije med raznorodnimi idejami in pogledi. V taki diferenciaciji sem videl le plodno strokovno razgibanost, saj so se v "spopadih" različnih mnenj kristalizirale nove ideje. Obenem pa smo raziskovalci in delavci v različnih etnoloških disciplinah preverjali svoje metode, spoznavali smo druge probleme in poglede drugače usmerjenih "šol", njim pa smo razkrivali lastne probleme in naše vizije. Pri tem pa smo naredili neodpustljivo napako, da smo strokovno diferenciacijo "prignali" do nepotrebne polarizacije. S tem pa se je začel ožiti prostor za tretji, četrti, peti pogled, ki so svoje zavetje zato nujno iskali in našli v osebnem delu, ki je bilo zavezano le raziskovalčevi strokovni in človeški etiki, kar pa je bilo seveda mnogo lažje, kakor "razgaljati" se v društvu, kjer je hotel vsak biti le učitelj ali pa pasivni poslušalec. "Zasebniki" seveda niso več čutili društva za svoje.

V začetku je enotno društvo veliko obetalo. Predstavljalo je olajšanje po mnogoletni razdrobljenosti in to vlogo opravlja še danes. Danes je ostra polarizacija zginila, vendar se zdi, da nekoliko prepozno, da bi društvo tako kakor v začetku čez noč postavilo na noge, saj smo zgubili precej članov, ker je zasebnost pač lažja pot.

Za ponovni razcvet društva bi morali ponuditi edino možno obliko društvenega življenja in dela — interesnost. Sicer je v društvu to že stara praksa, od prvih dni do danes, vendar moramo računati, da moramo med delom članstva vzpostavljati novo zaupanje. Do tega pa je še dolga pot.

II.

Zgodovinske vzporednice slovenske in hrvaške etnologije

Slavko KREMENŠEK: Ne vem, da bi v Portorožu kdo zatrjeval, "da bi bilo potrebno vzporednice zasnovati čisto na novo." Pač pa je dr. Matičetov v svoji razpravi rekel, če smo ga pravilno razumeli, da bi bilo treba z vzporednicami začeti na novo, če bi jih še ne bilo. S tem je očitno hotel reči, da so neogibno potrebne, da je zelo prav, da so. Mislim, da je res tako. S tem pa seveda še ni rečeno, da so srečanja med slovenskimi in hrvaškimi etnologi že taka, kakršna bi si želeli. Ker pa smo z njimi pravzaprav šele pri začetku, bi za zdaj ne mogle biti dosti boljše kakor so. Seveda pa bi si v bodoče želeli vse manj govorjenja drug ob drugem in vse več razpravljanja drug z drugim. Vzporednice bi resnično morale biti vse bolj primerjalno usmerjene, izhajati bi morale iz obojestranske, slovenske in hrvaške etnološke danosti, iz vzporednih pogledov in razmer, značilnih za to in ono stran nacionalne meje. Ta k sreči ni navzkrižna in zato omogoča "akademsko" razpravo o vseh bistvenih etnoloških vprašanjih, ki glede na značaj etnološke vede tičijo še zlasti v

etničnih podobnosti in razločilih. Komur je narodnost (nacionalnost) ena od konkretnih zgodovinskih pojavnih oblik etnosa in s tem tudi etnološkega zanimanja, bi moral biti možnost reševanja etnoloških strokovnih vprašanj, morda še zlasti tistih s teoretičnim priokusom, na tako ugodnem "terenu", kakršen je slovensko-hrvaško obmejno območje, samo vesel. Zato ne kaže biti po trikratnem srečanju nikakor nestrpen, tudi ne nejevoljen zato, ker v nakazano smer v Ormožu, v Varaždinu in tudi v Portorožu še skoraj nismo krenili. Vsa tri srečanja velja jemati bolj kot nekakšno ogrevanje. Razumljivo pa je, da bi ne bilo smotno predolgo ostati le pri tem.

Za novo kvaliteto, za katero bi si kazalo v okviru prirejanja vzporednic prizadevati, seveda ne bodo dovolj le periodična srečanja, na katerih bo vsaka stran priložila svoj delež, čeprav v svojih okvirih še tako skrbno pretehtan. To bi bilo še nadalje, kot rečeno, le govorjenje drug ob drugem, tudi drug drugemu, ne pa drug z drugim. Za višjo kvaliteto bodo potrebni vnaprejšnji skupni dogovori o skupnih temah, o opredeljenih skupnih problemih, ki jih bomo reševali vsak s svojega zornega kota, vsak iz svojih razmer. Lahko kajpak tudi zamenjamo: hrvaški kolegi si bodo tu in tam (kar bi bilo zelo koristno) izbrali slovensko tematiko in slovenski etnologi analogno temo na hrvaški strani. In temu podobno. V razgovorih v odmoru sem si v Portorožu že dovolil nekaterim kolegom izraziti vprašanje, ki sem ga pred časom posredoval tudi vodstvu Spominskega parka Trebče: ali ne bi bilo mogoče med drugim razmišljati o vsakoletni etnološki in kasneje morda še širši zgodovinski poletni "šoli", na kateri bi se srečevali slovenski in hrvaški študentje etnologije, ki bi skupaj načenjali strokovna vprašanja v nakazani smeri? Študentom bi se kajpak lahko pridružili tudi starejši etnologi. Takšna "šola" bi bila navezana na kompleks spominskega parka Kumrovec—Trebče, tu bi imela svoj domicil. Lahko pa bi se selila še na druga mesta ob Sotli, Kolpi in Dragonji, če bi bile za to razmere ugodne. Tu bi si izmenjavali poglede, značilni za slovensko in hrvaško etnologijo, in bi iz omenjenih podlag opravljali skupne oziroma paralelne konkretne raziskave. Morda bi bila taka "šola" smotna na vsakem območju, ki bi ga zajemale naslednje vzporednice, na katerih bi bili posredovani rezultati poprejšnjega skupnega dela. Nekaj takega smo v nastajanju morda že videli v Portorožu ob predvajanju filmov o pustovanju.

Možnih oblik predpriprav, ki bi nas bolj približale nakazanemu ciljem vzporednic, ki so se, kar, zakoreninile, je vsekakor več. V središču naše pozornosti bi morala biti pri tem še zlasti teoretična poglobitev stroke. Ta nam manjka. Resnično primerjalni pristop pa mora biti dovolj gotova pot v to smer. V tem vidim poglobitveni pomen vzporednic. So pa seveda še drugi; sodelovanja med jugoslovanskimi etnologi na primer ni bilo nikoli preveč. Sodelovanje s hrvaškimi kolegi pa je že doslej dalo nekaj zelo plodnih in neposrednih rezultatov.

Še tole: pomanjkljivost Portoroža (poleg številnih oblik) je morda bila ta, da se nismo jasno dogovorili, kaj je bilo doslej na področju Istre z zornega kota etnologije že storjeno in kaj bi bilo treba prvenstveno raziskati v bodoče — do ponovnega srečanja. Istra bi namreč morala priti prej ali slej spet na vrsto za ene bodočih vzporednic. Če bi si v Portorožu izdelali načrt, kaj je treba v bližnji bodočnosti na slovenski in na hrvaški strani neogibno raziskati (v čim večji možni meri usklajeno), kaj popraviti, bi ob bodočem srečanju med drugim lahko ugotovili, v kolikšni meri smo pripravljeni na načrtno strokovno delo, ki je temelj za vsakršne večje strokovne uspehe. Brez načrtnosti bi se tudi vzporednice počasi res lahko sprevrgle le v bolj ali manj uspela družabna srečanja, strokovno kolorirana, za katera bi se spraševali, če so "sploh potrebna". Za zdaj pa je kljub omenjeni pomanjkljivosti Portoroža zastavljeno vprašanje prezgodnje in neprijetno.

Aleksandra MURAJ, Dunja RIHTMAN-AUGUŠTIN:
Budući da nemamo dovoljan uvid u sve djelatnosti SED-a potaknuti vašom anketom iznijet ćemo mišljenje o onim aktivnostima u kojima smo sudjelovali, a to su "Paralele".

Smatramo da su ti naši zajednički susreti potrebni i korisni. U njihovu ocjenjivanju trebalo bi razlikovati prva dva savjetovanja (Ormož, Varaždin), posvećena povijesnom razvoju etnološke misli (s kojima sustavnu cjelinu čini i susret u Rogaškoj Slatini) od trećeg u Portorožu, čiji je sadržaj bio drugačiji. Mislim da su prva dva savjetovanja bila ispravno zamišljena s obzirom na periodizaciju. Da li su mogle biti bolje pripremljena teško je reći kad je princip rada takav da je izbor teme i pristup izlaganju bio demokratski prepušten cjelokupnom članstvu, a nije bio (selektorski) naručen. Osim toga moralo se voditi račune o postojećim autorima i njihovim interesima. Ipak smatramo da su oba savjetovanja postigla rezultate, a oni su konkretizirani u dvije knjige ("Zgodovinske vzporednice...", Ljubljana 1982. i "Etnološka tribina" 6—7, Zagreb 1984.). Rezultati su dvovrsni: a) zbir su mnogih novih ili dosad manje poznatih činjenica iz povijesti naše discipline; b) posredno odražavaju teorijsko-metodološki pristup autora priloga, pa je time omogućen i uvid u duhovno stanje hrvatske i slovenske etnologije na početku 80-tih godina 20. st.

Susret u Portorožu, koji je bio prvi posvećen pregledu razvojnih procesa u tradicijskoj kulturi susjednih slovensko-hrvatskih područja, pokazao je potrebu da razjasnimo na koji bi način trebalo dalje raditi. Tim više što HED predlaže da se naredni sastanak održi u decembru 1985. u Karlovcu, na kojem bi bio obuhvaćen prostor Karlovačkog Pokuplja i Bele Krajine.

Smatramo da bi težište u pristupu trebalo biti što više na paralelnom. To znači da bi većina referiranih tema trebala pokriti oba geografska prostora u približno istom vremenskom razdoblju. U provedbi to bi mogao učiniti ili jedan autor ili više njih. U ovom drugom slučaju predlažemo da se uspostave izravni kontakti među autorima, a smatramo da bi bilo idealno kada bi se provodila i zajednička istraživanja. Stoga bi bilo potrebno da se slijedeći susreti planiraju za duže razdoblje, kako bi se svi dogovori i prethodne radnje mogle na vrijeme pripremiti. Čini nam se da bi se putem nekoliko tako obrađenih pojava ili kompleksa pojava, referiranih na pojedinih savjetovanjima i smještenih u odgovarajući povijesni i društveno-ekonomski kontekst, moglo doći i do širih i dubljih etnoloških zaključaka, kako o razmatranom prostoru tako i o cjelokupnoj kulturnoj situaciji. A vjerojatno bi se usporedbom ili kombiniranjem različitih metodoloških pristupa moglo doći i do novih teorijskih spoznaja. U tome vidimo smisao održavanja takovih susreta.

Smatramo stoga da "Paralele" nisu promašena investicija, već da ih treba tretirati kao investiciju koja je neke produkte već prozvela, a uz dalju konstruktivnu suradnju, sadržajnu doradu, te dugoročnije planiranje proizvodni bi mogli biti, nadamo se, i kvalitetniji.

(Napominjemo da smo konkretni preliminarni prijedlog o načinu pripreme savjetovanja u Karlovcu uputili predsjedništvu SED-a.)

Na kraju, čestitamo našem društvu na uspješnom radu a naročito želimo pun uspeh ankete.

III.

Interdisciplinarna posvetovanja

Slavko KREMENŠEK: Moram priznati, da sem po Mariboru glede naših dvogovorov z drugimi strokami malce disgustiran. Ne bi vedel natančneje povedati, zakaj. Zelo možno je, da gre za močno subjektivno pogojene občutke brez objektivne podlage. Toda subjektivno nerazpoloženje je vendarle raslo v stiku z zgodovino in zgodovinarji, čeprav najmanj s tistimi, ki so bili v Mariboru. Ljubljanska zgodovinarska šola ima pač nekaj strokovnega aristokratizma v sebi, ki se ga največji del njih, ki so šli skozi to šolo, v večji ali manjši meri navzame. Tudi nezavedno. Imamo občutek (morda pristranski), da ljubljanski zgodovinarji, kljub drugačnemu zatrjevanju in trudu nekaterih med njimi, etnologije in etnologov v bistvu le še ne upoštevajo kot enakovrednih sogovornikov. Seveda tudi kot enakovrednih sodelavcev ne. Drugače si ni mogoče razlagati dokaj odločne zavrnitve razprave o delitvi dela v obliki priznanja matičnosti za posamične problemske sklope. Čeprav se slovenski zgodovinarji s preučevanjem ljudske kulture pa tudi načina življenja nikoli niso kaj prida ukvarjali in ni videti, da bo glede tega prišlo do kakšne bistvene spremembe v bližnji bodočnosti, niso bili za organizirano delitev dela. Brez poskusa iskanja nekega trdnjega dogovora, ki bi vodil k skupnemu cilju na kakovostno višji ravni, ostajamo le razpravljavci, ki se že vnaprej ostresamo vsakršnih medsebojnih obvez. To pa ni daleč od kavarniške razprave, kjer gre bolj ali manj le za to, kdo se bo pokazal pametnejšega. Mislim, da je volje po načrtnem delu v slovenskih zgodovinskih vedah (vključno z etnologijo) premalo. Brez take volje pa ostajajo razprave, kakršne smo imeli skupaj z arhitekti, slavisti in v Mariboru z zgodovinarji, brez pravega soka. Zgleda, da si po teh razpravah le etnologi nalagamo določene obveze, kar pa konec koncev niti ni slabo. Tako imamo v predmetniku vzgoje etnoloških

kadrov predmet Etnologija in arhitektura; nedvomno s koristjo. Glede folkloristike, za katero se je zavzela razprava s slavisti, smo prepustili iniciativo sogovornikom. Pa bi bilo očitno koristno, da bi se etnologi bolj angažirali v tej smeri. V novi učni načrt smo na Oddelku za etnologijo po Mariboru vključili zgodovino. Pričakujemo, da so v skladu s predlogi, ki so bili izrečeni v Mariboru, etnologijo vključili v svoj načrt zgodovinarji. V skladu z nakazanimi skušnjami bi bilo prav, če bi za uresničitev zamisli o skupni tekoči bibliografiji za vse zgodovinske vede na Slovenskem še nadalje dajali pobude etnologi.

Nikakor pa bi ne bilo prav, če bi v zvezi z Mariborom ostal le pri nakazani jeremiadi. Marksistični center univerze v Mariboru je bil enkratni gostitelj. Udeležba na posvetovanju je presegla vsa pričakovanja. Kolegi zgodovinarji, ki so bili soorganizatorji posvetovanja v Mariboru, so glede na razmere v zgodovinarskih vrstah napravili vse, da bi posvetovanje uspelo. Zanimivo bi bilo zvedeti, kakšne občutke so oni odnesli iz Maribora. Verjetno so bili skupaj z nami še zlasti nezadovoljeni v tem, da ni stekla razprava o temeljnih konceptualnih vprašanjih slovenskega zgodovinskega v najširšem pomenu besede, se pravi o teoretični podlagi vseh zgodovinskih ved. Za kaj takega bi seveda moralo biti zastopstvo širše. Vendar take razprave ni mogoče več odlašati (razprava te vrste, ki so jo organizirali leta 1980 zgodovinarji v Cankarjevem domu v Ljubljani z uro v roki in nato zapravili še magnetofonski trak, objavili pa pristransko oceno razprave, kajpak ne šteje). Če bi bila razprava organizirana, bi bilo treba neogibno kreniti na pot, v Maribor ali kam drugam. Pa ne da bi morali biti za kaj takega pobudniki spet etnologi?!

Ingrid SLAVEC: Priprave in sodelovanje v dialogih z drugimi vedami naj se nadaljujejo, kolikor temeljijo na strokovnih potrebah in problemih, predvsem pa na skupnih raziskovalnih načrtih, pogovorih o konkretnih raziskovalnih rezultatih, manj pa na iskanju stičišč in ločnih za vsako ceno. Iz razpravljanja s slavisti, arhitekti in zgodovinarji imamo dovolj dobre skušnje. Poleg tega je slovenska etnologija dosegla tisto strokovno raven, ko ji ni treba nenehno polagati računov, se zagovarjati, braniti in utemeljevati svojo strokovnost in potrebnost. To seveda ne pomeni, da nam ni več treba premišljati o sebi; mislim, da je stalno preverjanje nujna sestavina raziskovalnega in študijskega dela, ki ga lahko društvo razvija s takimi prireditvami.

Podobno velja tudi za sodelovanje z drugimi jugoslovanskimi etnologi, ki si ga zamišljam predvsem v obliki pogovorov o ožjih strokovnih problemih teoretske in

praktične narave (tematski posveti) in v skupnih raziskavah (seveda, če je za to interes živ). (V društvenem okviru bi bilo morda v zvezi s tem dobro zbrati in objaviti podatke o dosedanjih stikih in sodelovanju z ustanovami in pozamezniki v drugih jugoslovanskih republikah, pa tudi na tujem.)

Dvom o potrebnosti in plodnosti strokovnih srečanj vseh vrst je najbrž v strokovnem pogledu povsem odveč, kajti take diskusije in stiki vedno prinesejo kako osvežujočo misel ali pa vsaj zelo nazorno pokažejo strokovne razmere in raven, skratka — bogatijo strokovno vednost. Morajo pa biti seveda premišljeno pripravljena z vnaprej določenimi temami in sodelavci. Zato se mi zdijo ustreznejši ožji in specializirani krogi kakor veliki kongresni zbori, kjer se velikokrat govori o vsem in ničemer hkrati. Posvetom za vsako ceno in brez pravih razlogov se je treba odreči.

Marko TERSEGLAV: Sodelovanje etnologije z drugimi, predvsem družboslovnimi vedami je danes nujnost. S tem pridobiva etnologija sama, hkrati pa drugim vedam predstavi predmet svojega raziskovanja in metode dela. Prav v zadnjih letih se je pokazalo, da si marsikatera družbena veda želi nekaterih odgovorov prav od etnologije, saj se v svojih raziskavah srečujejo z etnološkimi dejstvi in problemi, ki pa jih ne poznajo dovolj. Na take želje bi morala etnologija takoj reagirati, vendar postopno, to se pravi, da bi morala dati drugim vedam le toliko, kolikor te želijo. Na začetku bi bilo potrebno poiskati npr. tiste skupne točke, ki bodo olajšale začetno "tipanje" in omogočile plodne dialoge. Zato prvih poskusov interdisciplinarnih pogovorov ne bi kazalo obremenjevati s širokimi zamahi in z vsemi problemi naenkrat. To naj bi teklo postopno. Začetnih pogovorov niti ne gre obremenjevati z institucionalnimi problemi niti z nestrpnostjo zaradi ozkosti drugih ved.

Prav razprave o sodelovanju so bile zelo pomembne točke ustvarjalnega dela SED v zadnjem desetletju. Že dejstvo, da so bili etnologi pobudniki teh pogovorov dosti pove, še razveseljuje pa je dejstvo, da so pogovori med vedami poživila razmišljanja o samem sebi, o sedanjem metodološkem in operativnem stanju ved. Vsi smo morali razmišljati tudi o delitvi dela itn. Zato kaže s takimi pogovori nadaljevati. Dosedanji rezultati pogovorov med etnologijo in arhitekturo, slavistiko, zgodovino pa so nekoliko manj oprijemljivi, ker smo se razmejevali in iskali velikokrat razdruževalna stališča, manj pa smo dograjevali stišišča.

Etnologi pa se moramo za pogovore z drugimi vedami bolj strokovno vzgajati. Ni zadosti naša dobra volja in odprtost, kajti računati moramo tudi na predsodke ali togost drugih. To pa bi se dalo preseči z našo strokovno pripravljenostjo in širino (ne popuščanjem). Zato ni dovolj, da na takih posvetovanjih pošiljamo v "ogonj" le nekatere dežurne, vedno aktivne etnologue, ostali pa obstajajo ob strani in se zdi, kakor da ne morejo hoditi vstric z razpravljalci drugih ved. To daje lažen vtis, da etnologi nimajo dovolj znanja ali pa da se na tihem konfrontirajo z lastnimi "delegati". Mogoče pa tudi se? Seveda pa si ne znam odgovoriti na vprašanje, zakaj kljub etnološki dobri volji in odprtosti, kljub znanstvenim argumentom, nismo tako prepričljivi, kakor bi hoteli. Vem, da ni krivda samo pri nas, saj gre za nezaupljivost in včasih tudi togost sogovornika. Vendar brez strokovne in taktične usposobljenosti etnologov, teh začetnih težav ne bo moč hitro odpraviti in lahko se zgodi, da bodo razgovori dveh ved zašli v gluhi monolog, ne pa v ustvarjalni dialog.

IV.

Kako s pripombami drugih ved?

Slavko KREMENSEK: Pripombe na račun etnologije, o katerih je mogoče tu pa tam kaj slišati in v zadnjem času celo brati, bi morali sprejemati kot naravni pojav, če ne bi

bile krivične. Tako pa seveda ne moremo in ne smemo molčati. Na primer: na posvetovanju v Mariboru je bilo rečeno, da se etnologi lotevamo "mamutskih" projektov, ki jih ne zmoremo. Kritiki je očitno mislil na raziskovalni program Način življenja Slovencev v 20. stoletju, ki ga v okviru usmerjenega raziskovalnega programa Etnološka raziskovanja ob delni finančni podpori Raziskovalne skupnosti Slovenije izvaja Filozofska fakulteta tudi z zunanjimi sodelavci. Ni odveč, če povemo, da je bil kritik kot predsednik sveta Znanstvenega inštituta filozofske fakultete sopodpisnik predloga programa. Redke kritične pripombe, ki jih je bilo mogoče doslej slišati na račun omenjenega programa, so se nanašale — prav nasprotno — na njegovo omejenost le na 20. stoletje. Projekt Način življenja Slovencev v 20. stoletju res ni razbit na posamične naloge in nalogice, kakor velja to za nekatere neetnološke programe, ni pa "mamutski"; menim, da je zasnovan dokaj realno (tudi zaradi svoje omejenosti na naše stoletje) in je že mogoče pokazati določene rezultate.

Največ pripomb je bilo v zadnjem času naslovljenih na etnološko dejavnost v spomeniškovarstveni službi. Na enem zadnjih sestankov etnologov-konzervatorjev je bilo lepo povedano, na čem temeljijo omenjene pripombe in v čem so krivične. Prepričan sem, da se bodo kolegi, ki delajo v zavodih za varstvo naravne in kulturne dediščine, oglasili in povedali kritikom, kar jim gre. Torej: ne kaže molčati. Posamezni zgodovinarji so bili poldrugo desetletje in več kritični glede določenih težav in v slovenski etnologiji. Vendar jim nismo ostali ničesar dolžni. Končno so priznali, da je povsem upravičeno etnološko zanimanje tudi za sodobnost in za mesta, za razmerje človeka do kulturnih prvin in za opredelitev "načina vsakdanjega življenja" in vseh njegovih prvin kot temeljne naloge etnološkega raziskovanja (Traditiones, 10—12, 1981—1983, str. 215). Za kaj drugega pa se nismo zavzemali.

Vladimir KNIFIC: Vsaka stroka je deležna kritike sorodnih strok. Tudi etnologi smo kritični do drugih. Na kritike pa se odgovarja z delom, s prikazovanjem in rezultati dela. SED brez predstavitve lastnega etnološkega dela ne more zastopati etnologije kot stroke, njeno usmeritev idr. Društvo pa naj bi združevalo tiste, ki so pripravljene braniti stališča stroke in delati za njeno vključevanje v celovito predstavljanje etnosa kot predmeta različnih strok.

Kritike so najbolj neprijetne takrat, ko etnologi sami podučujemo etnologue, kaj bi morali oz. kaj niso storili, nočemo pa videti tega, kar je že narejeno.

Marko TERSEGLAV: Pripombe na račun etnologije so vedno bile in bodo. Imamo namreč absurdno situacijo: po eni strani je etnologija v samem vrhu "paradnih" nacionalnih ved, po drugi strani pa neetnologi s to vedo nimajo kaj početi. Vendar je etnologija dolžna odgovarjati na vse javne in manj javne pripombe. To dela in zdi se mi, da dovolj uspešno. Osebnostno menim, da so v zadnjem času najaktualnejše pripombe umetnostnih zgodovinarjev (predvsem gre za spomeniško varstvo). Veliko očitkov izhaja iz strokovne ozkosti, nekaj je operativnih, nekaj očitkov umetnostne zgodovine pa je strokovno vznemirljivih (v pozitivnem pomenu) in kar kličejo k pogovoru. Najprej pa je treba vse te pripombe zbrati, nato pa aktivirati vse etnologue za pogovor. Tudi tu se je potrebno vzgajati, kakor sem omenil v prejšnjem poglavju. Opustiti je treba neplodno načelnost in se poglobiti v konkretne primere. Prve lastovke so se že pokazale, saj nekateri etnologi v spomeniškovarstveni službi uspešno opozarjajo, da ne gre samo za akademske probleme. Če jih umetnostni zgodovinarji še ne slišijo, ni za obupati, saj gre za dolgotrajen proces, etnologi pa so šele stopili v zavode za spomeniško varstvo, kjer so dolga leta (in še zdaj) kraljevali le umetnostni zgodovinarji z enotno doktrino, z boljšo medsebojno povezanostjo, pa brez večjih razmišljanjskih stresov o etnoloških spomenikih. Pri tem je treba upoštevati tudi dejstvo, da gredo nekatere objektivne stvari bolj na roko umetnostnim zgodovinarjem, saj se ukvarjajo le s spomeniki visoke fevdalne (elitne) kulture, ki so tudi najpreprostejšemu opazovalcu za oko

vabljivejši od včasih neopaznih (po estetskih merilih), a strokovno povednih etnoloških spomenikov. Prepričan pa sem, da etnologi v spomeniškem varstvu razvijajo svojo "doktrino", ki so jo večkrat že tudi predstavili, in da bodo počasi uspeli razviti uspešen dialog in interdisciplinarno delo z umetnostno zgodovino. Prav etnologi v zavodih so za to poklicani. Etnologi v zavodih bi se morali tudi več oglašati po časopisih, saj njihovega dela marsikdo sploh ne pozna. Umetnostni zgodovinarji so tu bolj fleksibilni, čeprav jim je bilo to deloma tudi "navrženo".

Ni pa tu samo umetnostna zgodovina. Gre še za pripombe sociologov kulture, antropologov idr., na katera je treba odgovoriti, saj vedno bolj butamo drug ob drugega, ker se vsi rešujemo opredelčanosti 19. stoletja. To ni slabo, slabo bi bilo le, če bi si drug drugemu očitali njegov prostor, svojega pa bi zapirali.

V.

Glasnik in Knjižnica Glasnika SED

Slavko KREMEŠEK: Glasnik SED in Knjižnica Glasnika SED morata ostati pri življenju za vsako ceno. Če nam tone (ali je že potonil) Slovenski etnograf, nam Glasnik in Knjižnica ne smeta. Zato morata biti naša temeljna skrb. Glasnik je nedvomno naše ogledalo; končno tudi zaradi nehonoriranih prispevkov. Zanimivo je vprašanje, "ali Knjižnica dovolj pokriva celotno stroko?". Odgovor je preprost: pokriva jo natanko toliko, kolikor je v "celotni stroki" zanimanje za Knjižnico Glasnika SED. Knjižnica deluje brez lastnih sredstev; morda je tako celo najbolj prav. Tudi mera vlaganja v skupna prizadevanja je na tako najrazvidnejša. Vsekakor pa bi si moralo društvo prizadevati, da bi lahko vsako leto finansiralo natis najboljše diplomske ali magistrske naloge (ali drugačnega študentskega dela), ki bi bila uredništvu predložena na poseben razpis. Če bi bilo mogoče temu dodati še vsakoletni natis nadaljnega zvezka, ki bi ga zaradi obsežnosti ali drugih razlogov predložilo v natis (in ga tudi finansiralo) npr. uredništvo Traditiones ali uredništvo Slovenskega etnografa, bi se zdel položaj Knjižnice Glasnika SED spričo sedanjih težav že kar idealen.

Vladimir KNIFIC: Glasnik naj nadaljuje svoje delo, saj je nujno potreben stroki. Potrebno pa je poiskati pot do ispopolnjevanja vsebine, t. j. iskanje zunanjih sodelavcev za določeno temo. Glasnik naj nadaljuje s poročili o opravljenem delu (ob ustreznem predhodnem obveščanju). Prav tako naj se nadaljuje "polemika" o sami stroki, saj je le napisano stališče tisto, ki da pozitivne rezultate.

Odgovoril sem na tista vprašanja, ki so mi bliže. Hvala za anketo.

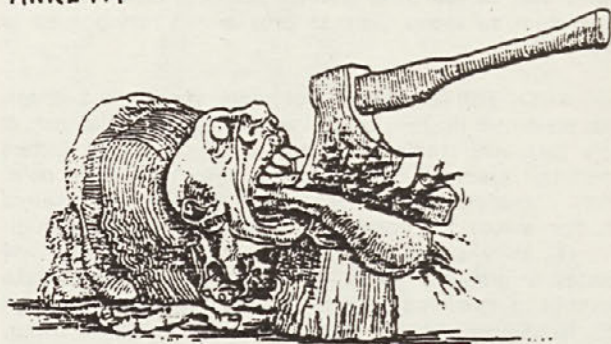
Ingrid SLAVEC: Gradiva s strokovnih posvetov je treba kakor doslej objavljati ali o njih poročati v Glasniku SED. Za objavo obsežnejših tematskih posvetov je mogoče poskrbeti tudi v seriji Knjižnica Glasnika SED. Kriterija, predvsem za slednjo, naj bosta primerna strokovna raven in aktualnost, ki presega stroge etnološke meje. Koncept

Knjižnice Glasnika SED je dovolj širok, če ga presojamo po doslej objavljenih delih, da je v njenem okviru mogoče izdati vsak tehtnejši prispevek — od priročnikov, posamičnih razprav, uspešnih diplomskih nalog (tudi magistrskih, če ne najdemo založnika drugje), tematskih zbornikov (npr. tudi prevodi tujih znanstvenih besedil s komentarji) in najbrž še kaj.

Glasnik SED naj ohrani aktualno informativno poslanstvo z željo, da bi bili vsi malo bolj pisoci. Recepta za spodbujanje k pisanju ne poznam, vsi pa radi kaj preberemo.

Uspešno novo desetletje!

ANKETA

Namesto zaključka

Ko je uredništvo Glasnika skupaj z IO SED pripravljalo anketo, je imelo v mislih široko in demokratično razpravo o desetletnem delu skupnega društva. Vsi smo se zavedali nekaterih bleščečih akcij društva v tem obdobju, nismo pa si zatiskali oči pred napakami. Vedeli smo, da nekaj članov ne sodeluje več (hoteli smo zvedeti zakaj), nekateri imajo kritične pripombe, nekateri bi sodelovali, a jih nekaj (kaj?) moti pa ne povejo, ker nočejo ali pa zato niso imeli prilike. Pri sestavljanju ankete smo mislili predvsem na te kritične in nezadovoljne člane, zato smo poskušali napraviti tak vprašalnik, ki bi bil čim manj birokratski in neobremenjujoč, vendar pa bi dal vsem enako in polno možnost, da izrazijo svoje misli pomisleke, nezadovoljstvo in kritične pripombe. V odgovorih pa smo si želeli tudi vizije društvenega dela za prihodnost, ker smo domnevali, da ima vsak član svojo predstavo in želje, ki jih še ni imel prilike povedati in razložiti. Zato smo anketo razdelili na več (opisnih) poglavij z vprašanji, ki naj bi člane spomnila na vse kar so morda že kdaj premišljevali in kar se jim je zdelo v društvu najbolj pereče. Obenem pa smo mislili na tiste, ki so se bolj posvečali (in se še) le nekaterim problemom, zato smo ponudili možnost, da pišejo zgolj o tistem, kar jih najbolj zanima ali prizadeva.

Kljub vsemu je rezultat ankete porazen, saj smo največji pesimisti pričakovali vsaj 30 odgovorov (društvo ima 130 članov). Ob tem se sama po sebi ponuja ugotovitev, da so tudi odgovori na anketo (številčno gledano) prava silka dogajanja v društvu. To drži le delno, saj vemo, da je mnogo aktivnih, premišljujočih in zavzetih članov, a jim pisanje ne gre preveč od rok. Zato bo res treba uresničiti tisti pametni predlog enega izmed članov uredniškega odbora, ki je predlagal, da bomo morali pri Glasniku uvesti novinarje- etnologue, ki bodo z magnetovonom v roki zasledovali društveni in strokovni utrip "na terenu". Če bi bila tako izpeljana že anketa, bi bil rezultat najbrž dosti ugodnejši.

Ob petih članih, ki so odgovorili na našo anketo je seveda nemogoče narediti kakršne koli zaključke, vendar pa se tudi iz teh prizadetih in dobromislečnih odgovorov da nekaj izluščiti.

Prvo spoznanje, ki je skupno vsem je, da ne gre pesimistično gledati na določen upad društvene aktivnosti (šir-

še članstvo). Zanimivo je, da so tudi analize kritičnih stanj dokaj enotne. Omenja se zasebnost, ki je nadomestilo včasih preostre razprave, samoljubje in sektaštvo ipd. Nakazani pa so tudi izhodi, pri katerih velja poudariti, da se anketiranci za novo in nadaljnjo uveljavitev društva, za strokovne sestanke in odprte programe z manjšimi sprotnimi akcijami.

Podpore so dobile tudi "paralele", ki so bile med članstvom nasploh lepo sprejete, kljub nekaterim pomanjkljivostim, ki se jih da odpraviti.

Pisli odgovorov na našo anketo so enotni tudi v ugotovitvi, da mora etnologija vedno odgovarjati na pripombe drugih ved, čeprav se zavedajo, da je to težaško delo, saj gre velikokrat za krivične, neznanstvene ali pa vzvišene in cehovske pripombe na račun etnologije.

Skromna anketa kaže, da so člani "čutili" društvo, da jim je potrebno, kakor tudi Glasnik. Dani so bili tudi konkretni namigi IO SED in uredništvu Glasnika za boljše delo, pri čemer pa se anketiranci vzdržujejo vsakršnih "receptov" v izpeljavah.

Pozitivno je, da nobena društvena akcija ni bila označena kot nepotrebna, nekatere (kot npr. sodelovanje z drugimi vedami in še nekatere) so še posebej podčrtane, saj je bila tukaj etnologija tista, ki je dajala pobude in se odpirala, kljub vsem oviram in včasih nerazumljivi rezerviranosti in celo podcenjevanju in cehovski samozadostnosti nekaterih ved.

Seveda pa se postavlja vprašanje, kaj o vseh teh društvenih akcijah v preteklem desetletju sodijo tisti, ki na anketo niso odgovorili. Zaradi tega vprašanja smo se anketne sploh lotili. Krog pa se je sklenil tako, da nismo nič bolj pametni in potešeni kot smo bili na začetku, saj so nas člani žejne prepeljali čez vodo. Torej, začnimo znova.

MARKO TERSEGLAV

Etnološki kongres na Cetinju

Obveščamo svoje člane, da bo kongres jugoslovanskih etnologov na Cetinju od 10. do 13. oktobra tega leta. Teme kongresa so sledeče:

- plenarne teme:
 1. Etnični procesi v stari Črni Gori
 2. Oblike patriarhalne kulture v naši družbi (preteklo in današnje stanje, ki se nanaša na družino, zadrug, rod, bratstvo, pleme itd.)
 3. Socialisti in etnologija
- teme sekcij:
 1. Verovanja in običaji v zvezi z naravo
 2. Etnologija in šport
 3. Oblačenje (noša, obleka, moda)
- okrogla miza o jugoslovanski kulturi

Za plenarne teme so referati lahko dolgi do 10 tipkanih strani, za sekcijske pa do 6 tipkanih strani. Rok za prijavo tem je 1. julij. Naslov: Etnološko društvo SR Srbije, Knez Mihajlova 35/III, 11000 Beograd. Referati morajo biti oddani do 15. septembra 1985, nato pa bodo recenzirani, njihovi avtorji pa bodo obveščeni, če so sprejeti.

Etnološki pregled

oziroma njegovo uredništvo obvešča, da je rok za oddajo prispevkov za naslednjo številko 1. september 1985.

Naslov uredništva: Etnografski muzej, Studentski trg 13, 11000 Beograd (Veri Rakić).

NEEVROPSKA ETNOLOGIJA

Naša neevropska etnologija med "včeraj" in "jutri"

Ena od poglobitnih značilnosti povojne slovenske etnologije je nedvomno tudi ta, da se je v vrstah strokovnih delavcev uveljavilo zanimanje za neevropske kulture. S tem seveda ne trdimo, da pred tem nismo imeli odličnih raziskovalcev in zbirateljev, res pa je, da je bilo vse do povojnega časa preučevanje neevropskih ljudstev in kultur prepuščeno osebni iniciativi posameznikov, ki so pripadali zelo različnim kategorijam po stopnji in smeri izobrazbe, pa tudi po pobudah, namenih, oblikah in ciljih svojega dela. Pred drugo svetovno vojno sta bila med njimi le dva izšolana etnologa (dr. Niko Županič in dr. Lambert Ehrlich), od katerih pa je prvi svoje etnološko delo tesno povezal s fizično antropologijo, drugi pa s primerjalnim veroslovjem. Neevropske zbirke so večinoma ostale zapre v depojih Kranjskega deželne muzeja, kasneje pa Narodnega in Etnografskega muzeja in so šele z otvoritvijo Goričan (1964) dobile svoj prvi razstavljalni prostor. Strokovno preučevanje teh zbirk se je prav tako začelo šele v zadnjih desetletjih.

Do današnjega časa so se razmere toliko izboljšale, da imamo v Sloveniji poleg razširjenega muzeja v Goričanah (z novimi prostori v Razstavišču neuvrščenih) še vrsto pokrajinskih muzejev, ki hranijo in razstavljajo večje ali manjše neevropske zbirke. To so muzeji v Celju (zbirka Alme Karilnove), Velenju (azijski batik in Foltova zbirka afriške umetnosti), Slovenj Gradcu (Tretjakova afriška zbirka) in na Ptuj (Kvedrova zbirka azijskih glasbil). Sem lahko prištevamo še Jagrovo neevropsko zbirko, ki jo hrani SAZU, in manjšo staroegipčansko zbirko v Ljubljanskem Narodnem muzeju. Število neevropskih zbirk se bo v Sloveniji v prihodnje prav gotovo še povečevalo. S tem pa postaja neevropska etnologija tudi v muzejskem pogledu vedno pomembnejša in potrebnejša stroka.

Zanimivo je, da so istočasno z odprtjem muzeja neevropskih kultur v Goričanah na ljubljanski Filozofski fakulteti stekla tudi redna predavanja in vaje iz neevropske etnologije (od šolskega leta 1964/65), medtem ko so po prvem poskusu v začetku petdesetih let hitro zamrla, kasneje pa so bila delno vključena v okvir fizične antropologije. To dokazuje, da je razvoj obeh ustanov (Oddelka za etnologijo in Slovenskega etnografskega muzeja) na tem področju potekal vzporedno. Obe sta tudi danes edini nosilki razvoja neevropske etnologije v Sloveniji. Pri tem imata seveda vsaka svoje specifične naloge, ki pa se medsebojno prepletajo in dopolnjujejo.

Oddelka za etnologijo na Filozofski fakulteti v Ljubljani ima dvojno funkcijo: pedagoško in znanstveno-raziskovalno. To po logiki stvari velja tudi za področje neevropske etnologije na fakulteti. Učni program je doslej upošteval neevropsko etnologijo kot predmet, ki daje študentom predvsem splošen informativni pregled, vendar brez posebnih možnosti specializacije v času rednega in podiplomskega študija. S povečevanjem zanimanja med študenti in naraščanjem (za enkrat še neizkoriščenih) potreb po kadrih s takšno specializacijo, je ta koncept postal preozek in zastarel. Zato smo v šolskem letu 1984/85 za interese uvedli poseben seminar iz neevropske etnologije, v prihodnje pa bo treba misliti tudi na razširitev predavanj iz te tematike na štiri letni cikel, pri katerem bo vsakemu kontinentu posvečeno eno šolsko leto. Z novimi učnimi programi, ki predvidevajo podaljšanje študija na štiri leta, odpadejo še zadnji pomisleki proti takšni širitvi. Neevropsko etnologijo naj bi bilo po teh zamislih mogoče vpisovati tudi kot podiplomski študij.